

УДК 37.013.6

ПОШУКИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЗИЧНИХ РЕАБІЛОЛОГІВ

Ібрагімова С.Ю.

Буковинський державний медичний університет

В останній час набув актуальності розвиток підготовки фізичних реабілологів в Україні. Але недосконалість систем освіти і охорони здоров'я та недостатня дослідженість проблеми вимагають теоретичного осмислення важливих питань професійної підготовки фахівців оздоровчо-реабілітаційної сфери, розробки і експериментальної апробації нових технологій і підходів продуктивної і результативної реабілітаційної освіти.

Ключові слова: освіта, підготовка, фахівці, фізичні реабілологи.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Існуюча зараз в нашій країні система охорони здоров'я за принципами своєї діяльності, структурою, організаційними формами та методами не пристосована до піклування про розвиток здорового способу життя населення, подовження періоду активності і профілактиці захворювань, відновленні фізичних, психічних, душевних кондицій потерпілих від техногенних катастроф, виробничих аварій, дорожньо-транспортних пригод тощо. Відповідно і мало звертається уваги на професійну підготовку фахівців реабілітаційного профілю.

Актуальність цієї проблеми обумовлена ще і тим, що під час переходу постіндустріального етапу суспільного розвитку до інформаційної епохи інтенсивність науково-технічного прогресу стає справжнім випробуванням для біологічних, адаптаційних, соціогенних і інших аспектів буття сучасної людини.

Актуальність, недостатня дослідженість і безумовна практична значущість цієї проблеми послужили спонукальними мотивами для теоретичного осмислення важливих питань професійної підготовки фахівців оздоровчо-реабілітаційної сфери, розробки і експериментальної апробації нових технологій і підходів продуктивної і результативної реабілітаційної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми та на які опирається автор. Незважаючи на відкриття кафедр фізичної реабілітації більш ніж в двадцяти вищих навчальних закладах нашої країни та ґрунтовні, але поодинокі наукові дослідження, що виконані з цієї проблематики останнім часом (В. Мухин, В. Кукса, Т. Д'яченко, Ю. Лянной, А. Міхеєнко, Н. Пересадін, А. Вовканич, Т. Круцевич, А. Герцик тощо), для нашої країни, як і взагалі для пострадянського простору, підготовка спеціалістів-реабілологів залишається багато в чому інноваційною. Тому, хоча ці дослідження розкривають і аналізують окремі важливі аспекти проблеми підготовки фахівців з фізичної реабілітації, все одно цільної картини професійної підготовки фізичних реабілологів у системі післядипломної освіти в Україні поки що немає.

Крім того до сьогодення в країні поки що не функціонує могутня мережа реабілітаційних установ, а наявні центри, відділення і кабінети реабілітації мають різну відомчу приналежність і тому роз'єднані.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. На наш погляд дуже важливою проблемою є визначення актуальності підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) є – показати актуальність теоретичної

розробки і практичної перевірки результатів теоретичного аналізу проблеми підготовки фахівців-реабілологів у системі післядипломної освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ще в середині 19-го сторіччя К. Ушинський закликав громадськість зрозуміти таку очевидну істину: тільки впорядкування освіти, а не судова, не земельна реформи є найнадійнішим фундаментом життєдіяльності держави і кожного з її громадян. На жаль, заклик цього відомого педагога-теоретика, педагога-філософа в належній мірі почутий не був.

20-те століття, що відійшло в історію, генерувало народження сучасної системи освіти, яка набула розмаху і інтенсифікувалася в епоху небувалого розвитку агропромислового комплексу і індустріалізації передових країн. Звертання уваги соціуму на освоєння нових природних ресурсів, розвиток прогресивних технологій виробничої сфери, ставив основною задачею пошук шляхів інноваційного підходу як до всього суспільства в цілому, так і до окремо взятої людської особистості.

Педагогічна антропологія, основи якої заклав К. Ушинський, виявляється надзвичайно запитаною в умовах глобалізації і формування «суспільства знань», яке настійно і владно вимагає зміни парадигм у сфері освіти і науки. Дійсно, останніми роками все частіше висловлюється думка про те, що функціонуючий в даний момент зміст освіти не задовольняє в належній мірі потреб соціуму, різних суспільних груп і окремо взятої особистості.

Зміст освіти, його якість, ціннісні і культурологічні основи і орієнтири повинні цілком враховувати інтереси тієї чи іншої країни, яка вступила на шлях інтеграції і «повернення в людство» (термін В. Коротича), крім того неодмінно слід брати до уваги насущні потреби регіону, а також інтереси працівника і самого трудівника.

Як відомо, традиційна освіта споконвіку була зорієнтована на «передачу і засвоєння поколіннями соціального досвіду». Такий вектор зусиль людей пов'язаний з тим, що в процесі життєдіяльності кожна людська особистість потребує надійної опори, в ролі якої виступає могутній досвід незчисленного числа попередників. Цілком, втім, зрозуміло, що кожне нове покоління привносить свої нюанси, свої акценти та інтерпретації в ту скарбницю знань, яка дісталася їй від більш-менш прогресивних предків, збагативши і примножуючи досвід людської цивілізації.

В 21-м столітті загальна комп'ютеризація і інтенсивне вдосконалення інтернет-комунікацій привели до змін, що справді революціонізували життя сучасного Homo sapiens. Знаменитий природодослідник і філософ В. Вернадський стверджував, що досягнутий в процесі еволюції рівень розвитку люд-

ського мозку не йде вже назад, а рухається тільки вперед. Великий мислитель підкреслював: «Зараз ми переживаємо нову геологічну зміну біосфери. Ми входимо в ноосферу... Але важливий факт, що ідеали нашої демократії йдуть в унісон із стихійними геологічними процесами із законами Природи, відповідають ноосфері. Можна дивитися, тому на наше майбутнє упевнено. Воно в наших руках. Ми його не випустимо!».

Навіть в кінці 20-го століття вислів В. Вернадського про те, що Людство своєю життєдіяльністю стало єдиним цілим, сприймався з іронією і скепсисом. Сьогодні в Світову Інформаційну Мережу (Інтернет) можна ввійти практично з будь-якої точки нашої планети. На наших очах відбуваються кардинальні зміни смислового універсуму всього нинішнього людства, що глобалізується. Будь-які комерційні дії, багатомільйонні фінансові операції і покупки, відвідини найбільших світових книгозшивищ, музеїв, значних міст планети, управління фінансовими потоками на провідних біржах Токіо, Нью-Йорка і Лондона, подорожі в найбільш екзотичні місця земної кулі досягаються всього декількома кліками комп'ютерної «мишки».

В таких умовах відбувається посилення інформаційного навантаження на кожного індивіда, виникає небезпека попадання в «полон» малорухливого способу життя, що чревате розвитком гіпокінезії і детренованості. Сучасна людина виявляється «обплутаною» численними чинниками ризику, від яких рукою подати до всіляких хвороб і передчасної смерті. Звертання пильної уваги «усіх і кожного» на проблеми індивідуального здоров'я диктується сьогодні самим часом, Сучасні дослідники стверджують, що успішним і гармонійним життя людини може бути тільки у разі природного злиття і взаємодії трьох складових: здоров'я, духовності і інтелекту. Як тільки випадає хоч яка-небудь з цих складових, починаються процеси деградації і невблаганного старіння.

Близько двох десятиріч тому, в середині 80-х років 20-го сторіччя в передових країнах Європи почався бурхливий розвиток anti-age, технологій антистаріння, В першому десятиріччі нинішнього 21-го століття ці технології можуть з високим ступенем точності (до 90%) прогнозувати появу тієї чи іншої патології у конкретного індивіда, а також представити конкретній особі програму індивідуальної протидії старінню, з урахуванням специфіки її фізичного та психоемоційного розвитку, щоб не допустити до розвитку порочного кола хвороб і реально подовжити молодість і таке бажане активне довголіття.

Ефективність профілактики багато в чому обумовлена ставленням людини до свого здоров'я. Щоб змінити поведінкові звички, потрібна сильна мотивація. Для цього необхідна просвіта населення, що створює потребу в здоровому способі життя.

Спосіб життя, що характеризується зниженням фізичних навантажень і підвищенням споживання продуктів харчування, багатих холестериним, надмірним вживанням алкоголю і палінням, зниженням стресостійкості – все це є найважливішим чинником, що визначає ступінь ризику багатьох захворювань.

Здоровий стиль життя, профілактичні антистресові заходи, рішення проблем хронічних хвороб (від карієсу до синдрому хронічної втоми), боротьба за чисте довкілля, психолого-педагогічні підходи, серед яких є місце і власно-реабілітаційним методикам, істотно знижують ризики передчасного постаріння і затримують старіння організму.

Ми глибоко переконані в тому, що кожний фахівець в галузі фізичної реабілітації повинен добре

володіти теорією і практикою валеології – науки про шляхи досягнення індивідом оптимального рівня здоров'я, а також мати професійну компетентність в справі використання традиційних та інноваційних методик оздоровлення (масаж, кисневі процедури, використання мінеральних і термальних вод, сонячної енергії, лікувальних грязей, цілющого кольору, музики, аптечних п'явок, продуктів бджільництва, бібліотерапії, медитативної техніки, різних рослинних, мінеральних і мікроелементних добавок і коктейлів, а також адаптогенів і антиоксидантів, здорове харчування і регулярні фізичні навантаження).

Наш особистий досвід практикуючого реабілітолога і викладача університету переконує нас в тому, що «здоров'ястворююча домінанта» в нашому соціумі ще поки не дістала статусу ідеї національного масштабу і здоров'я населення на пострадянському просторі продовжує неухильно негативізуватися. Слід брати до уваги той факт, що в більшості країн сучасного світу спостерігається зростання інвалідності людей, пов'язане з ускладненням процесів виробництва, збільшенням транспортних потоків, виникненням озброєних конфліктів, погіршенням якості навколишнього середовища і великою кількістю стресогенних чинників.

Тому виникає нагальна необхідність у професійній підготовці фахівців, призначених не тільки вирішувати питання відновно-реабілітаційного порядку, але й добиватися того, щоб здоровий стиль життя став основним камертоном життєдіяльності кожного нашого сучасника, особливо представників підостаючих поколінь. На нашу думку, в цій підготовці ключове місце повинна зайняти категорія якості життя – поняття, що включає поєднання умов життєзабезпечення і стану здоров'я. Гармонія цих умов дозволяє досягти високого рівня фізичного, психічного, а також соціального благополуччя і самореалізації людської особистості.

Крім того, на нашу думку, у професійній підготовці фізичних реабілітологів в центр уваги повинні бути поставлені:

- вчення про здоров'я, адаптаційні реакції і резистентність організму;
- розробка нової методології фізичної реабілітації, що визначає тісний взаємозв'язок і взаємодію її теоретичних положень з їх практичною реалізацією в умовах спеціального психомоторного тренінгу;
- вдосконалення навиків лікувального комплексного психофізичного тренування;
- формування знань про сучасні методи дозологічної діагностики в практиці масових обстежень населення;
- комп'ютерне моделювання тестових програм оцінки рівня здоров'я, його ушкодженості, фізичної підготовленості реабілітантів;
- моніторинг здоров'я різних вікових груп.

Кардинальною метою професійної підготовки фізичних реабілітологів стає важлива громадська домінанта – подолання негативних тенденцій формування здоров'я у дорослих і дітей, сприяння відновленню здоров'я до його оптимальних значень у осіб, що страждають на хронічні недуги; повернення до нормального життя людей з фізичними дефектами, відставанні в розвитку і тих, кого називають «людина з особливими потребами». Система професійної підготовки реабілітологів має потребу у зв'язку з провідними тенденціями в сучасній освітній сфері, у відчутній оптимізації, в зміні форм і методів організації самого навчального процесу, у вдосконаленні змісту навчання і зміні педагогічної парадигми.

Підготовка фахівців з фізичної реабілітації є досить складною, високовитратною, проте досить перспективною справою, оскільки (як показують дані американських фахівців) один долар, вкладений у відновлення здоров'я потерпілої людини, повертається десятиразовим(!) прибутком.

Шляхи підвищення ефективності професійної підготовки фахівців, трудова діяльність яких пов'язана з такою базисною цінністю, як здоров'я, шукають у всіх цивілізованих країнах. В Україні проблеми якісного і результативного навчання плідно розробляються на базі вживання новітніх досягнень філософії освіти, психофізіології, інформатики, а також теорії управління пізнавальною діяльністю людини. Сьогодні в нашому суспільстві чітко позначився перехід на гуманістичну методологію навчання і виховання, проте в навчальному процесі вищої школи все ще зберігаються дисгармонії між фронтальними способами професійної підготовки і індивідуальними формами навчально-пізнавальної роботи кожного студента. Зберігаються також певні суперечності між необхідністю диверсифікації освіти і одноманітністю змісту і відносно мізерністю навчальних технологій. Не зжитий поки домінуючий пояснювально-ілюстративний характер викладання, а діяльнісний характер навчання, що довів свою надзвичайну цінність, все ще не став загально визнаним в стінах вищих навчальних закладів більшості регіонів.

Одним з найважливіших пріоритетів рішення позначених проблем є (принаймні відносно професійної підготовки фізичних реабілітологів) розробка і активне упровадження в практику вищої школи новітніх ефективних педагогічних технологій. Перехід масової школи і вищих навчальних закладів від авторитарної педагогіки до педагогіки співпраці передбачає адекватне і послідовне упровадження особистісно-орієнтованих технологій освіти і виховання, а також перевід навчання на суб'єктивні підстави з домінуючою установкою на всебічне самоудосконалення особистості самих студентів. За-

раз виникла нагальна потреба в дослідженні, яке б дало наукові, теоретично обґрунтовані і практично апробовані рекомендації, орієнтовані на працівників сфери реабілітаційної педагогіки, психологів, медиків, тренерів-професіоналів, фізичних реабілітологів, студентів, магістрантів, викладачів, а також всіх тих осіб, яким не байдуже власне здоров'я і здоров'я їх близьких.

Дуже важливе завдання – розробка стратегії і тактики розпізнавання відхилень в стані здоров'я індивіда на тій стадії, коли важко верифікувати певну симптоматику і чітко виставити обґрунтований діагноз хворобливого стану (донозологічна діагностика у фазі передхвороби). Велике значення має вчення про здоров'я індивіда і положення щодо здоров'я суспільства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Таким чином, можна констатувати, що проблема підготовки фахівців фізичної реабілітації є важливою не тільки з вузькомедичної точки зору. Ми вважаємо, що значно більше невирішених питань і нерозв'язаних проблем лежить у педагогічній площині процесу підготовки фахівців цього профілю.

Професія фізичного реабілітолога відноситься до інноваційних і тому у підготовці фахівців з фізичної реабілітації слід застосовувати найбільш прогресивні навчальні технології та підходи.

Треба визначити основний механізм педагогічної діагностики сформованості спеціальних знань, умінь та навиків, визначити показники формування різних рівнів компетентності та професіоналізму студентів-реабілітологів в системі післядипломної освіти, науково обґрунтувати несуперечливу систему педагогічних умов, що сприяють формуванню висококомпетентного, конкурентноздатного, готового до рішення будь-яких професійних завдань фахівця-реабілітолога, створити систему комплексного формування професійної компетентності студентів-реабілітологів на базі проектної методики засобами особистісно-орієнтованої освіти.

Список літератури:

1. Бойчук Т. В. Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців фізичної реабілітації / Т. В. Бойчук, О. С. Левандовский // Науково-практична конференція «Фізична та фізіотерапевтична реабілітація. Реабілітаційні СПА-технології», 29-30 квітня 2009 р. – м. Севастополь. Матеріали конф. – С. 11-12.
2. Д'яченко Т. В. Стан вивчення проблеми підготовки фахівців-реабілітологів в освітньому просторі України // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2007. – № 10. – С. 38-41.
3. Д'яченко Т. В., Подройко А. В., Бугеля Т. Н. Применение методов активного обучения при подготовке специалистов по физической реабилитации // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2004. – № 16. – С. 54-57.
4. Кукса В. О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у ВНЗ / Автореф. дис. канд...пед. наук. – К., 2002 – 20 с.
5. Марченко О. Перспективи підготовки спеціалістів з фізичної реабілітації / Марченко О. // Теорія та методика фізичного виховання та спорту. – 2008. – № 1. – С. 47-51.
6. Пересадин Н. А., Д'яченко Т. В. Реабилитология. Стратегия и тактика эффективного восстановления здоровья. Монография. – Луганськ: Знання, 2004. – 480 с.

Ибрагимова С.Ю.

Буковинский государственный медицинский университет

ПОИСКИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ФИЗИЧЕСКИХ РЕАБИЛИТОЛОГОВ

Аннотация

Актуальность научного исследования проблем профессиональной подготовки физических реабилитологов. В последнее время стало весьма актуальным развитие подготовки физических реабилитологов в Украине. Но несовершенство систем образования и здравоохранения и недостаточное исследование проблемы требуют теоретического осмысления важных вопросов профессиональной подготовки специалистов оздоровительно-реабилитационной сферы, разработки и экспериментальной апробации новых технологий и подходов продуктивного и результативного реабилитационного образования.

Ключевые слова: образование, подготовка, специалисты, физические реабилитологи.

Ibragimova S.Y.

Bukovina State Medical University

FINDING A SOLUTION OF PROBLEMS OF PHYSICAL TRAINING REHABILITATION

Summary

Actuality of scientific research of the problems of professional training of physical rehabilitologists. Lately development of the training of physical rehabilitologists became very actual in Ukraine. But imperfection of the systems of education and health protection and insufficient research of problem require the theoretical comprehension of important questions of professional preparation of specialists of health-improvementrehabilitation sphere, development and experimental approbation of new technologies and approaches of productive and effective rehabilitation education.

Keywords: education, training, specialists, physical rehabilitologists.